

DE STEPPENKIEVIT — *CHETTUSIA GREGARIA* (PALLAS)
IN DE STREEK VAN GENT

door J. VAN IMPE.

(ontvangen op 27.VIII.1962)

Op 8.IV.1962 werd door mij te Langerbrugge-Gent, bij een sterke W. tot Z.-W. wind, tussen een troepje kieviten (*Vanellus vanellus* (L.)), een vogel opgemerkt met een aantal opvallende veldkenmerken. Waarnemer kende enkele dezer laatste uit de literatuur, zodat de determinatie gemakkelijk verliep. E. Br. SIMEON, kon diezelfde dag nog *Chettusia* observeren; hij maakte hierbij een uitvoerige veldnotitie. In de vroege morgen van 9.IV waren Dhr. VANDE WEGHE, Dr. WILLE en ondergetekende ter plaatse, — met kijkers 12×60 , 8×30 en 8×25 —, en werd andermaal een nauwkeurige beschrijving opgesteld. Deze werd vergemakkelijkt door de relatief korte afstand (± 40 m.), alsook door de maktheid van het eks.. Bovendien gebeurde de observatie vanuit een auto. Ook nam de Heer HELDERWEERT diezelfde dag — alsook nog volgende dagen —, *Chettusia* waar. Op 10.IV was het de beurt aan de Heer VAN DEN STEEN, terwijl op 10 en 11.IV, Dr. SUETENS fotografeerde en nog enkele merkwaardige gedragingen naging. Tenslotte kon Prof. Dr. HUBLE eveneens deze zeldzaamheid waarnemen en fotograferen op 13.IV, na welke datum de steppenkievit blijkbaar is vertrokken. Door dit alles werd het aantal gegevens gevoelig verhoogd. Wij zijn daarom genoemde ornithologen zeer dankbaar.

Dikwijls, kon het eks. vergeleken worden met kieviten, omdat het steeds hun gezelschap verkoos. Daarbij vielen op: de rechte houding, het meer gedrongen uiterlijk, een weinig opgeheven borst en een ietwat naar beneden hellende staart. De poten waren erg lang. Daardoor kreeg deze vogel een hoog voorkomen tegenover de hem omgevende kieviten. Zeker had de lichaamsvorm iets van een pluvier en deed volgens SUETENS het best denken aan een «dikke» morinelpluvier (*Eudromias morinellus* L.).

Een kuif was afwezig. De zwarte kruin kap was afgelijnd door een helwitte wenkbrauwstreep, die tot het achterhoofd doorliep. De zwarte oogstreep goed zichtbaar vóór het oog, liep achter deze plaats nog ver door als een smal zwart bandje en reikte niet tot het achterhoofd. Op deze plaats versmolt zij met de grijze nek. Op het voorhoofd, dat duide-

De Steppenkievit — *Chettusia gregaria* (PALLAS).
(Langerbrugge: 9.IV.1962).

Photo: W. SUETENS.

lijk wit was, convergeerden de twee zijdelingse oogstrepen naar de snavelwortel, onder vorm van een V. De donkere snavel was iets langer dan deze van een Kievit.

Wangen, nek en hals waren geel-bruin; de hals was iets donkerder. Rug, borst en vleugeldekveren waren zuiver lichtgrijs, maar op laatstgenoemde lag een zandkleurige aanslag. Dit uitgestrekt, uniform patroon maakte het eks. vanop grote afstand met het blote oog herkenbaar. De voorzijde van de zwarte buik ging geleidelijk over in de grijze borst, maar aan de achterkant was er een plotselinge afscheiding met een donker roestkleurige vlek, die tot even voorbij de poten reikte. Anaalveren en onderstaartdekveren waren wit. De witte secundaire slagpennen bedekten de zwarte primaire slagpennen in zit. Het verplaatsen der vleugeldekveren tengevolge van de wind gaf ontstaan aan enkele verticale strepen die voortdurend zichtbaar waren. MANDEMAKER e.a. melden eveneens dit verschijnsel bij een onlangs in Nederland waargenomen eks. («Vogeljaar» 62, nr. 2, p. 306). De potenkleur was zwartbruin.

In vlucht vertoonde *Chettusia* een opvallende gelijkenis met een Kievit, vooral door de afgeronde vleugels. Deze waren evenwel iets smaller. Het vliegen geschiedde doorgaans erg gezwind; maar ook werd de Kievitachtige «l a p v l u c h t» waargenomen. De ondervleugels waren wit met zwarte toppen. De bovenvleugels vertoonden een opvallende tekening: de primaire slagpennen waren zwart, de secundaire wit; dit gaf ontstaan aan een fraaie vleugelspiegel. De bovenstaart was wit met een zwarte, subterminale eindband, die veel dunner was dan bij een Kievit. De poten reikten iets verder dan het staartuiteinde.

Het feit dat de witte wenkbrauwstreep naar het achterhoofd toe V-vormig doorloopt om de zwarte kruin af te snijden, stelling die door vele handboeken verdedigd wordt, is ons niet opgevallen. Alleen was op het achterhoofd een weinig uitgesproken verdikking zichtbaar, onder vorm van een afgeronde U.

Alle waarnemers zijn onder de indruk gekomen van LODGE's juiste kleurweergave voor *Chettusia* in «*The birds of the British Isles*», Vol. 10, plaat 19. Doch zoals juist gemeld, hellen noch de witte wenkbrauwstreep, noch de zwarte oogstreep naar beneden af; beiden liepen bij het eks. horizontaal. Dit is duidelijk op de gemaakte foto's te zien. Het is wel eigenaardig dat zowel «*Vogelgids*» (PETERSON c.s.) als het «*Handbook of British Birds*» (Vol. 4, plaat 122, WITHERBY c.s.) ons op dit oogpunt in de steek laten.

Ofschoon minder schuw dan kieviten, vloog het eks. evenwel op, wanneer deze laatste opvlogen. Verscheidene malen werd een intens rennen waargenomen, over grote afstand en in rechte lijn, veel vlugger als een kievit dit ooit zou kunnen. Zulk rennen eindigde plotseling; daarna richtte *Chettusia* veelal de borst op. Op de grond was agressiviteit zichtbaar tegenover kieviten. Alsdan werd de kop laag naar de schouders getrokken; het lichaam vormde bijna een horizontale, terwijl de vogel heftig naar zijn doel rende. Verscheidene malen verjoeg hij meerdere kieviten één na één. Eens werden na zo een achtervolging kop en hals zeer ver uitgestrekt — bijna gans het lichaam kwam in verticale lijn, — terwijl een zich actief wendde naar de kieviten plaats greep. Vermoedelijk was dit een dreighouding. In vlucht waren het kieviten die herhaaldelijk *Chettusia* bestookten. Bij het neerstrijken bleven de vleugels nog een tijd lang gestrekt, juist zoals dit bij kieviten kan voorkomen. Het voedselzoeken gebeurde zeer beweeglijk. Hierbij werden steeds grote afstanden doorlopen; daarna bleef het eks. soms een tijd lang ter plaatse trappelen.

Roep werd genoteerd door SUTENS, VAN DEN STEEN en VANDE WEGHE. Eens hoorden zij bij het neerstrijken een ruw, niet zeer lang «kjek» geluid. Een andere maal zat de vogel rustig met de kop weggetrokken. Nu en dan liet hij twee à driemaal na elkaar een kort «krek..krek..krek» horen (iets aan het geroep van een patrijs herinnerend, maar veel minder luid dan). Daarbij werd bij elke roep de kop opgeheven zonder de rest van het lichaam te bewegen. Tenslotte, werd vastgesteld dat bij onrust, wanneer *Chettusia* te dicht werd benaderd, deze gans zijn lichaam strekte en met de kop hoog opgeheven wegrende. Bij een stilstand werd van vier tot vijfmaal «kjek..kjek..kjek» geroepen, weinig luid en korter dan voorgaande roep. Ook zoals WITHERBY (op.c.p. 393) vermeldt, is de roep wel erg verschillend met deze van de kievit.

Andermaal, kon VANDE WEGHE op 7 en 8.VI.1962 een steppenkievit waarnemen, en wel te Zevergem, ± 18 km ten Z.-W. van Langerbrugge. Bij het aflopen van een vochtige weide werd op 7.VI, zijn aandacht gevestigd op een eigenaardige alarmroep, die hem niet geheel onbekend voorkwam. De steppenkievit werd nu in vlucht ontdekt, tussen een troep van ± 20 niet-broedende kieviten. Opnieuw alarmeerde deze vogel met een herhaald «kjèk..kjèk..kjèk».

Waarschijnlijk ging het hier om hetzelfde eks. van Langerbrugge. Nochtans miste deze vogel een handpen in zijn rechtersvleugel, terwijl te Langerbrugge zulks niet werd opgemerkt. Het is evenwel mogelijk dat deze vogel intussen aan een schot niet kon ontsnappen.

Chettusia gregaria is in Europa (oostwaarts tot de 30ste lengtegraad) een zeldzame verschijning. Een telling heeft uitgemaakt dat in het betrokken gebied deze soort iets meer dan 34 maal is vastgesteld, indien wij beide bovengemelde waarnemingen meerekenen.

RESUME.

Observation du Pluvier sociable, *Chettusia gregaria* (Pallas),
en Belgique.

Du 8 au 13.IV.1962, un Pluvier sociable fut observé, par huit ornithologistes, à Langerbrugge, près de Gand.

Bien souvent, cet oiseau s'associait à des vanneaux (*Vanellus vanellus* L.). *Chettusia* se distinguait de ces derniers par son attitude droite, son aspect plus trapu, sa poitrine peu redressée et par sa queue légèrement inclinée. Les pattes étaient plus longues que celles d'un vanneau. Sa silhouette se rapprochait remarquablement, selon les observateurs, de celle d'un grand pluvier, particulièrement du Pluvier Guignard (*Eudromias morinellus* L.).

La photo, ainsi que les dessins, nous montrent la plupart de ses caractères distinctifs: dessus de la tête noir uniforme; sourcils blancs; trait noir bien prononcé en avant de l'œil en s'amincissant progressivement vers l'arrière, sans toutefois atteindre la nuque; front blanc; bec un peu plus long que celui du vanneau. Nuque, joues et cou: brun jaune. Dos et poitrine gris clair; les couvertures de l'aile présentaient un gris clair plus nuancé, couleur de sable; ventre noir, coupé par une tache rouille qui se prolonge entre les pattes; sous-caudales d'un blanc pur; pattes d'un brun noir. Le trait horizontal du sourcil ainsi que celui de l'œil, sont très remarquables, puisque la plupart des manuels ne signalent en la matière que des traits obliques.

En vol, *Chettusia* ressemblait fort au vanneau à cause de ses ailes arrondies, quoique plus étroites. Son vol était léger.

Quelques-uns de ses comportements étaient frappants: au sol, l'oiseau parcourait de grandes distances en ligne droite; en s'arrêtant brusquement, il levait la poitrine. Sa course était plus agile que celle du vanneau. Au sol, il attaqua toujours ce dernier, tandis qu'en vol l'inverse se produisait.

Le cri ressemblait à un « kjèk » rauque, pas très soutenu, ainsi qu'un « krèk.. krèk.. krèk », rappelant le cri de la perdrix, *Perdix perdix* (L.), mais plus adouci. En alerte, il poussait un « kjèk.. kjèk.. kjèk » peu bruyant et plus court que le cri précédent.

Le 7 et le 8.VI.1962, un Pluvier sociable a été de nouveau observé à Zevergem, à quelque 18 km de Langerbrugge. Il s'agissait vraisemblablement du même exemplaire.

J.V.I.

